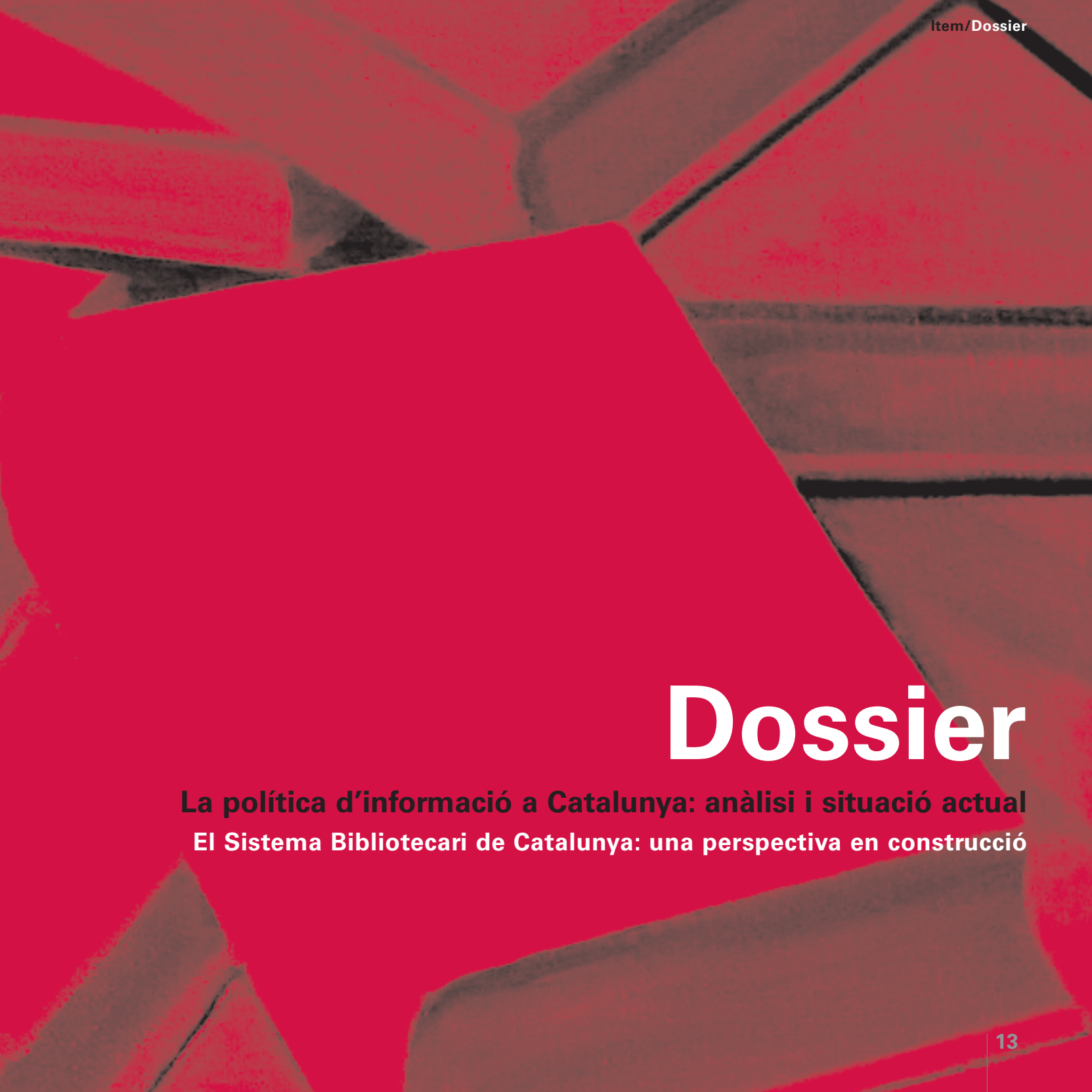
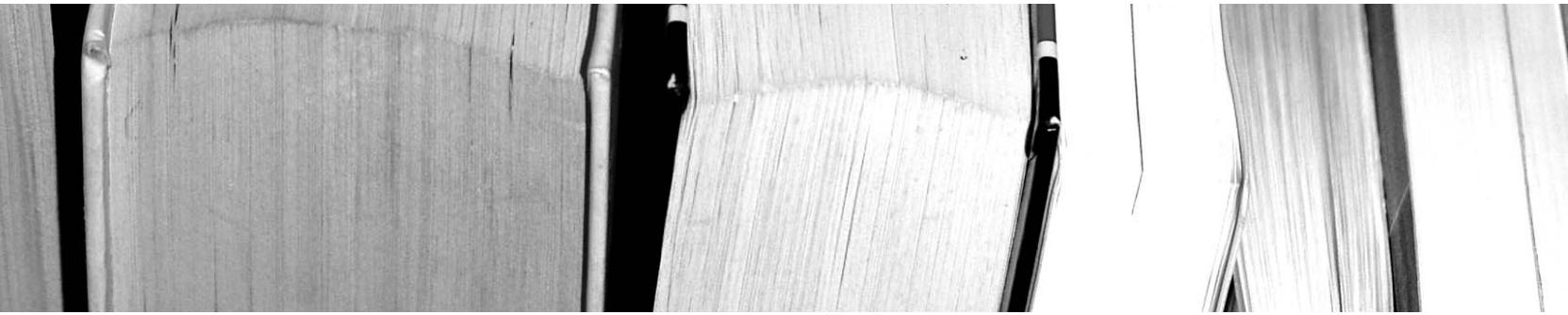


Dossier

La política d'informació a Catalunya: anàlisi i situació actual

El Sistema Bibliotecari de Catalunya: una perspectiva en construcció



El Sistema Bibliotecari de Catalunya: una perspectiva en construcció

Josep Vives i Gràcia
Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació. Direcció General de Cooperació Cultural. Subdirecció General de Biblioteques
<josepvives@gencat.cat>

Resum
Han passat 15 anys des de l'aprovació de la Llei 4/1993 del Sistema Bibliotecari de Catalunya i és un bon moment per examinar l'estat de compliment d'aquesta disposició legal. El 2007 fou també el darrer any de vigència de l'Acord per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-07. En aquest treball s'analitzaran els principals aspectes a aconseguir per a la formació d'un Sistema Bibliotecari de Catalunya que estigui vertebrat, presti serveis de caire nacional i sigui capaç de resoldre les necessitats de la ciutadania en matèria d'accés a la informació.

Es posa de manifest la llarga trajectòria reivindicativa del nostre sector professional, gràcies al qual s'han anat fet progressos notables, tot i que en certs aspectes (catàlegs col·lectius, serveis nacionals de préstec o estratègia digital) queda molt camp per recórrer. També es descriuen les desigualtats de velocitat, d'estat i de grau de desenvolupament bibliotecari de les diferents xarxes, sovint condicionades a la falta de voluntat política i a la falta de voluntat tècnica.

S'ofereixen, per acabar, les línies mestres d'actuació per a la millora dels serveis bibliotecaris a Catalunya que es treballen des de la Direcció General de Cooperació Cultural del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació (DCiMC) de la Generalitat de Catalunya.

Paraules clau:
Sistema Bibliotecari de Catalunya; Catalunya; biblioteques; biblioteca digital; sistemes bibliotecaris.

El Sistema Bibliotecario de Cataluña: una perspectiva en construcción

Resumen

15 años después de la aprobación de la Lei 4/1993 del Sistema Bibliotecario de Cataluña es un buen momento para examinar el estado del cumplimiento de esta disposición legal. 2007 fue también el último año de vigencia del Acuerdo para la mejora y modernización del Sistema Bibliotecario de Cataluña en el período 2004-2007. Es este trabajo se analizarán los principales aspectos necesarios para la formación de un Sistema Bibliotecario de Cataluña vertebrado, que preste servicios de carácter nacional y que sea capaz de resolver las necesidades de la ciudadanía en materia de acceso a la información.

Se pone de manifiesto la larga trayectoria reivindicativa de nuestro sector profesional, gracias al cual se han hecho notables progresos, a pesar de en ciertos aspectos (catálogos colectivos, servicios nacionales de préstamo o estrategia digital) aún queda mucho camino por recorrer. También se describen las desigualdades de velocidad, de estado y de grado de desarrollo bibliotecario de les distintas redes, a menudo condicionadas por la falta de voluntad política y técnica.

Se ofrecen, para terminar, las líneas maestras de actuación para la mejora de los servicios bibliotecarios de Cataluña que se están trabajando desde la Dirección General de Cooperación Bibliotecaria del Departamento de Cultura y Medios de Comunicación de la Generalitat de Cataluña.

Palabras clave:

Sistema Bibliotecario de Cataluña; Cataluña; bibliotecas; biblioteca digital; sistemas bibliotecarios.

The Library System of Catalonia: a perspective under construction

Abstract

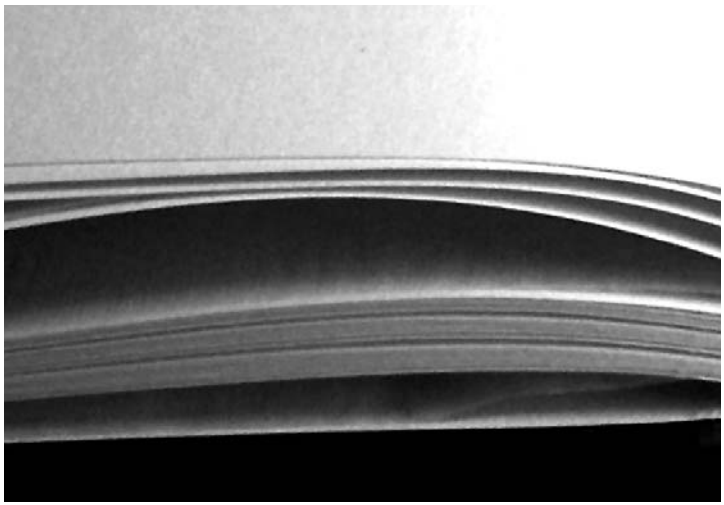
Since fifteen years have now passed since the approval of Law 4/1993 of the Library System of Catalonia, it is a good time to examine the current status of its implementation. 2007 was also the final year of the Agreement for the Improvement and Modernisation of the Library System of Catalonia covering the period 2004-2007. Therefore, this article analyses the main aspects for the achievement of a fortified Library System in Catalonia that offers services on a national level and is capable of resolving the information access needs of the citizenry.

The article acknowledges the long tradition of advocacy of our profession, thanks to which notable progress has been made, even though much remains to be done in certain areas (union catalogues, national lending services or digital strategy). Also described in the text are the unequal speed, status and degree of library development among the different library networks differences often conditioned by the lack of political will and frequently, too, by the lack of technical will.

The article concludes by presenting the major lines of action for improving library services in Catalonia being undertaken by the General Direction of Cultural Cooperation of the Generalitat's Department of Culture and Mass Communication.

Key words:

Library System of Catalonia; Catalonia; libraries; digital library; library systems.



1. Una aproximació al Sistema Bibliotecari de Catalunya

Qualsevol ciutadà de Catalunya és usuari de manera més o menys conscient de serveis organitzats a partir de sistemes. Amb la nostra targeta sanitària podem utilitzar qualsevol centre sanitari adscrit a la xarxa pública. Si és el cas, a més a més, des d'un centre mèdic concret ens deriven formalment fins a un altre punt mèdic del sistema. De la mateixa manera, gran part de la població catalana pot arribar a aquests centres sanitaris utilitzant un sol títol de viatge que li serveix per fer transbordaments entre diferents xarxes de transport, amb independència de la titularitat de la línia que utilitzi.

El concepte d'interconnexió de xarxes és d'ús freqüent quan parlem de l'electricitat o de l'aigua. Encenem el llum o obrim l'aixeta i ens arriba el corrent o l'aigua sense saber exactament d'on arriba aquell kw o m^3.

Ja fa molt de temps que Catalunya té pendent el repte d'articular un sistema bibliotecari cohesionat i eficient que presti serveis a la ciutadania de manera col·laborativa. Eines com un catàleg col·lectiu comú, un carnet únic de biblioteques públiques o serveis com el préstec interbibliotecari nacional amb participació de totes les biblioteques, continuen pendents.

Es fa difícil pensar en un únic model de Sistema Bibliotecari de Catalunya (d'ara endavant, SBC). Pot haver-hi no molts, però sí diferents models de vertebració. I segurament sigui quin sigui el model que s'implanti, haurà d'adequar-se al panorama canviant del món de la informació i als canvis que es produeixin en el nostre país.

Partim, però, d'una primer asserció: cal estructurar l'SBC. Els objectius propis de cada biblioteca s'han de poder desenvolupar en un marc que en faciliti la interrelació amb altres centres i cada biblioteca ha de poder disposar d'instruments d'àmbit nacional que li permetin millorar el nivell de servei als seus usuaris i, paral·lelament i simultàniament, col·laborar en la millora dels serveis de les altres biblioteques.

Catalunya és un país petit, massa petit com per renunciar a constituir un sistema bibliotecari cohesionat i efectiu. De fet, en la literatura professional catalana, sovint els models que es proposen a seguir són sempre els de països d'una mida similar al nostre, en població o en territori: Noruega, Suècia, Finlàndia, Dinamarca, etc. Difícilment podem pretendre prendre les mesures al sistema bibliotecari nord-americà, francès o britànic en la seva globalitat o a la seva xarxa de relacions. La distància entre la Library of Congress i la Biblioteca Municipal d'Attica (Ohio) és, per dimensions del país, molt més gran que la que seria desitjable entre, per exemple, la Biblioteca de Catalunya i la Biblioteca de Sant Quintí de Mediona. Evidentment que no estem dient que no ens calgui conèixer i tenir en consideració el que es fa en aquests grans països; ben al contrari, acostumen a ser bons referents en moltes de les estratègies de les nostres biblioteques pel que fa a la seva organització, als serveis que donen o a polítiques concretes que desenvolupen.

Per a la nostra anàlisi, partim del marc legal específic establert (sovint negligit tant per tècnics com per polítics), i també considerem la realitat territorial i institucional del nostre país. No podem obviar aquestes variables ja que condicionen qualsevol desenvolupament de l'SBC. La realitat territorial i institucional del país és diversa i complexa.

Catalunya no és un país demogràficament equilibrat ni territorialment uniforme. La concentració de població a la província de Barcelona fa que un 74 % de la població catalana (d'un total de 7.210.508 habitants el 2007) visqui en només el 24,06 % del territori. Aquesta realitat afecta la planificació del transport, de la sanitat, de l'educació i de qualsevol altre servei que es vulgui prestar en el nostre territori.

Institucionalment tenim també una rica varietat: govern de la Generalitat, diputacions provincials, consells comarcals, mancomunitat de municipis, municipis. Cal també no oblidar la reforma territorial pendent, d'acord amb el nou Estatut, que dibuixa una divisió territorial a partir de vegueries. Ara com ara, existeix la incertesa de si la nova ordenació suposarà nous nivells administratius o una reforma de les institucions supramunicipals actualment existents.

Des d'una altra perspectiva, Catalunya és una comunitat autònoma de l'Estat espanyol i una regió de la Unió Europea, instàncies amb capacitat reguladora –en el cas d'Espanya– i en els dos casos, amb possibilitats de promoció en aspectes concrets de la cultura.

Segurament, ens resultaria difícil trobar algun altre exemple de serveis a prestar a la ciutadania, com els bibliotecaris, on se superposin i juxtaposin tantes i tant diferents instàncies administratives.

L'actual Llei 4/1993, de 18 de març, del Sistema Bibliotecari de Catalunya recull aquesta varietat i fixa els diferents nivells competencials en allò que respecta a la prestació dels serveis bibliotecaris. D'aquesta manera, formen part de l'SBC (art. 5):

a) La Biblioteca Nacional de Catalunya.
b) El Sistema de Lectura Pública de Catalunya.
c) Les biblioteques universitàries, les biblioteques de centres d'ensenyament no universitari i les biblioteques especialitzades.

A grans trets, estem parlant avui d'una biblioteca nacional, de 323 serveis bibliotecaris (biblioteques públiques i bibliobusos) del Sistema de Lectura Pública, de 95 biblioteques universitàries de 8 universitats públiques i de 4 de privades, d'entre 114 i 150 biblioteques especialitzades (depenents algunes de la Generalitat de Catalunya), d'unes 700 biblioteques escolars informatitzades (no totes ho estan), de 10 biblioteques de presons, etc. Cal no oblidar tampoc les biblioteques de titularitat privada però que serien susceptibles d'ingressar a l'SBC com les biblioteques d'associacions culturals, fundacions, caixes d'estalvis, etc.

L'SBC, però, no és només la suma d'aquestes biblioteques sinó que es defineix com el «conjunt organitzat de serveis bibliotecaris existents a Catalunya». Tenim realment un «conjunt organitzat de serveis»? La nostra opinió és bàsicament que no. Sí que podem parlar de serveis organitzats en determinades xarxes però, en allò que respecta al tot i a la interconnexió de xarxes, encara tenim pendent la construcció d'un sistema bibliotecari nacional.

2. L'Acord de govern 2004-2007

Una fita assenyalada, més enllà de la que va suposar l'aprovació de la Llei 4/1993 del Sistema Bibliotecari de Catalunya, va ser l'Acord per a la millora i modernització del Sistema Bibliotecari de Catalunya en el període 2004-07, aprovat pel Govern de la Generalitat de Catalunya el 20 de juliol de 2004.

Al novembre de 2003 s'hi arribava amb una sensació d'esgotament en les polítiques bibliotecàries i es volien accions clares de les administracions corresponents per a millorar les biblioteques i cohesionar l'SBC. Un total de cent noranta professionals van subscriure el manifest intitulat *Per una nova etapa per les biblioteques de Catalunya*. Es posava de relleu, segons els autors del manifest, que *«s'ha avançat molt poc o gens en qualsevol dels deu punts de millora que es proposaven llavors».*

El *Manifest* no estalviava crítiques: «estem veient com es consolida una forma vella de fer les coses, una forma vella caracteritzada per una inversió pública insuficient, desenvolupaments legislatius que no es fan, promeses incomplertes, enfrontaments innecessaris, errors tècnics, comissions que no es reuneixen...»

Es demanava també «més coordinació i cooperació. Moltes de les actuacions de les administracions públiques en matèria de cultura han tingut més en compte el reforçament de posicions partidistes que els interessos globals del ciutadans de Catalunya. Les biblioteques no n'han estat una excepció i hem pogut veure com s'han creat xarxes i sistemes que han actuat com a poders i contrapoders. Les directrius de la nova etapa han de basar-se en un repartiment coordinat de competències que busqui omplir tot el territori amb uns serveis bibliotecaris eficaços».

En definitiva, s'exigia «més confiança i recolzament a iniciatives. Les actuacions de les administracions en matèria de biblioteques s'han caracteritzat massa sovint per exercir una tutela esterilitzant que ha impedit que progressessin adequadament les iniciatives que es generaven en els centres prestadors dels serveis. La nova etapa ha de caracteritzar-se per una administració que indiqui els camins a seguir i proporcioni els mitjans per a complir els objectius, que confiï en les biblioteques i el seu personal i que recolzi les iniciatives que han mostrat ser encertades».

Coincidint amb la formació del nou Govern de la Generalitat, el Col.legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya (COBDC) feia pública el 2004 una declaració amb una sèrie d'accions concretes que calia emprendre en un dels subsistemes cabdals de l'SBC, les biblioteques públiques. Aquestes accions feien referència, entre d'altres, a l'actualització del Mapa de la Lectura Pública; a fer efectiva la municipalització de les xarxes, dotant de més autonomia les biblioteques locals; a l'adopció del carnet únic o la realització del catàleg únic.

Arribats a aquest punt, els partits que donaven suport al nou govern publicaren un document on es fixaven les seves prioritats de legislatura, l'anomenat Pacte del Tinell. Aquest document –no



podia ser d'una altra manera– feia referència a tot l'àmbit cultural i particularment –fruit de la pressió constant dels professionals– a les actuacions concretes en matèria de biblioteques. D'aquesta forma, el nou govern es comprometia a «doblar el Pressupost del Departament de Cultura en 4 anys de manera que se situï a l'altura de les necessitats de la nostra cultura i sobretot dels reptes de futur que aquesta ha d'acarar per desenvolupar-se normalment. Situar la despesa cultural en el 2% del pressupost de la Generalitat».

El Pacte preveia un punt específic destinat a les biblioteques públiques: «articular un sistema de lectura pública potent, suficientment dotat i equilibrat arreu del país, que incorpori el desplegament de les biblioteques escolars. En aquesta direcció, el Govern aprovarà un mapa actualitzat de biblioteques a tots els municipis a partir de 3.000 habitants i oferirà serveis de bibliobús als municipis d'entre 300 i 3.000 habitants. D'acord amb el Departament competent en matèria d'educació, les biblioteques escolars i les biblioteques municipals existents en municipis de menys de 3.000 habitants podran ser el mateix equipament local, sempre que l'Ajuntament ho demani».

En aquests darrers anys certament s'han injectat molts diners en equipaments i adquisició de fons. Només en allò que respecta a les biblioteques públiques, el Programa Específic de Biblioteques de 2004-2007 preveia una despesa de 31,5 milions d'euros. Aquest programa ha estat seguit per l'actual programa 2008-2012 que hi assigna una quantitat de 35 milions d'euros. Igualment, fruit del pla de xoc del Ministerio de Cultura i els governs autònoms, s'ha pogut començar a eixugar el dèficit endèmic d'exemplars bibliogràfics a les nostres biblioteques públiques. D'aquesta forma i en només tres anys s'han pogut reforçar les col·leccions per un total de 10 milions d'euros. Igualment, la necessitat de desplegar un Pla de Bibliobusos per tal de servir les poblacions de menys de 3.000 habitants semblava assumida pel nou Govern.

Igualment, les universitats han anat millorant, i molt, els edificis de les seves biblioteques i avui disposem d'excel·lents models de serveis que es van configurant com a centre de recursos per a l'aprenentatge i la investigació (CRAI).

Quedava pendent tot allò que feia referència a la vertebració de les xarxes de les biblioteques catalanes i la creació de serveis

bibliotecaris d'àmbit nacional. L'Acord de govern 2004-2007 omplia el buit que, en aquest sentit, deixava la llei, que només fixava uns objectius comuns a aconseguir. Val a dir que la llei tampoc no és gaire rica en referències a l'estructuració de l'SBC, ja que bàsicament és una llei de regulació del Sistema de Lectura Pública i de l'organització de la Biblioteca de Catalunya.

En l'exposició de l'Acord es posaven de manifest les mancances denunciades en els diferents documents que hem citat: «en aquest sentit es pot comprovar com en alguns casos els equipaments i serveis bibliotecaris són insuficients, algunes biblioteques els falta el suport que pot donar una xarxa, cosa que alhora comporta que la relació amb la totalitat de la infraestructura bibliotecària sigui baixa, i manquen encara instruments bibliotecaris col·lectius adequats (un únic catàleg, un sistema de préstec global, polítiques comunes de contractació i posada en accés lliure d'informació electrònica, un magatzem únic per a llibres obsolets..) que vertebrin i reforcin la totalitat del Sistema Bibliotecari de Catalunya».

L'*Acord de govern* assumia la necessitat d'un servei integrat: «el ciutadà necessita un accés global a la informació que li permeti així ser generador de coneixement. Les administracions han d'organitzar aquest accés global estructurant el sistema bibliotecari de manera que es produeixi la interrelació de la totalitat de les biblioteques d'un país».

A partir d'aquí es van fixar les línies de treball necessàries per aconseguir la vertebració de l'SBC:

1. Fomentar l'agrupació de les biblioteques de Catalunya en xarxes i afavorir el treball cooperatiu entre elles.
2. Enfortir els instruments bibliotecaris col·lectius existents i crear-ne de nous.
3. Fomentar que les diferents biblioteques catalanes es dotin d'informació electrònica a través de la contractació conjunta de recursos electrònics comercials i posant a la xarxa recursos d'accés lliure.
4. Coordinar la selecció i l' actualització conjunta dels sistemes automatitzats que gestionen els serveis bibliotecaris públics per tal d'afavorir la cooperació i la creació de serveis nacionals.
5. Iniciar els treballs per crear el *Catàleg Únic de Catalunya* (CUC) a partir del *Catàleg Col·lectiu de les Universitats de Catalunya* i el *Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública*.
6. Iniciar els estudis per a crear serveis bibliotecaris d'àmbit nacional, en àmbits com el préstec interbibliotecari o la creació d'un magatzem col·lectiu per a llibres obsolets.

Per dur a terme aquests objectius, el Departament de Cultura, el Departament d'Educació i el Departament d'Universitats es van comprometre mitjançant la creació de la corresponent comissió.

L'any passat acabava el termini inicialment fixat per l'Acord de govern per dur a terme els objectius proposats; és, doncs, un bon moment per valorar-ne els avenços realitzats i les tasques en les quals cal continuar treballant.

3. L'adquisició del nou sistema de gestió per a les biblioteques

L'adquisició del nou sistema de gestió bibliotecària ha obligat a esmerçar molts esforços durant molt de temps. Les biblioteques que han gestionat els seus fons mitjançant el sistema *VTLS* feia temps que advertien la caducitat tecnològica de l'aplicació. Els «pedaços» al programa que totes les institucions que treballaven amb *VTLS* havien hagut de desenvolupar eren una bona prova de l'obsolescència del sistema.

L'envelliment natural d'aquest programari i el sorgiment de nous paradigmes tecnològics com el format MARC21, els serveis de la web 2.0 aplicats a la gestió dels OPAC o la necessitat de gestionar les cada cop més grans biblioteques digitals catalanes ja no deixava marge per replantejar l'estratègia tecnològica a seguir.

Bona part dels professionals són al corrent de les dificultats i vicissituds que el procés cooperatiu d'adquisició del nou sistema va comportar en el seu moment. Els treballs tècnics inicials es van començar a fer el 2004. El 2005 sortien els corresponents concursos i un cop adjudicats, l'empresa concessionària va demostrar la seva incapacitat tècnica per complir amb allò que havia promès. Desfer el procés i poder tornar al punt de partida ens ha situat on som. **És indiscutible la sensació de pèrdua de tres anys d'esforços i la paràlisi d'alguns grans projectes que depenien directament del nou programari.**

Les previsions indiquen que aquest any podrem veure les primeres noves instal·lacions en les biblioteques que han optat pel programari *Millenium*, després de concloure els seus respectius concursos: CBUC (amb la Biblioteca de Catalunya) i el Servei de Biblioteques de la Diputació de Barcelona. El Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació de la Generalitat està a punt de convocar el concurs i està previst que també aquest any es comenci la implementació del programari que resulti guanyador d'aquest procès.

Un cop estiguin en explotació els diferents programaris adquirits, serà el moment de plantejar la conveniència d'estudiar estratègies diferents en el futur quan calgui renovar els sistemes que ara s'adquireixen. Ja en el seu moment, des de diferents sectors es van expressar dubtes sobre fins a quin punt calia convergir en la utilització d'un mateix programari. Una alternativa possible, també vàlida, seria que, tot i tenir sistemes diferents, el grau de normalització a la nostra professió i la utilització de protocols comuns possibilitessin la interoperatibilitat entre tots els sistemes. D'aquesta forma, en un plantejament teòric diferent, hauria de ser possible la tria de programaris de gestió bibliotecària adients a les necessitats específiques, concretes i econòmicament viables de cada biblioteca o xarxa, tenint la garantia, en tot cas, per part dels responsables de l'SBC, que aquesta decisió no els deixarà aïllats tecnològicament.

Les despeses per participar en el model actual són, tant en inversió com en manteniment, molt altes (podem aproximar la inversió mínima realitzada en quatre milions d´euros), mentre que no totes les biblioteques ni les seves xarxes tenen la mateixa potència econòmica (és el cas de les biblioteques escolars, algunes especialitzades, biblioteques públiques de menys de 3.000 habitants, etc.).

Creiem que el nou entorn tecnològic ens hauria de facilitar la incorporació també de sistemes basats en programari lliure. De fet sistemes com *Koha* o *PMB* cada cop s'estan desenvolupant amb més força. Certament, res no és gratuït: tampoc no ho és el programari llire si comptem els costos d'implementació, però caldria sumar, en tot cas, aquesta possibilitat a la també rica varietat de programaris comercials existents.

Per fer-ho, ara és el moment. Segurament fa quatre anys la solució adoptada era la millor atesa la urgència creada per les limitacions del sistema utilitzat. A partir d'ara tenim en tot cas, un mínim de quatre o cinc anys més per reflexionar sobre quin model tecnològic volem per a les nostres biblioteques i anticipar-nos-hi.

4. El *Catàleg Col·lectiu del Sistema Bibliotecari de Catalunya*

L'Acord de govern també feia referència a la necessitat d'impulsar el *Catàleg Col·lectiu del Sistema Bibliotecari de Catalunya* (també anomenat *Catàleg Únic de Catalunya,* CUC, o *Catàleg Col·lectiu de Catalunya*, CCC). Aquest és, al nostre entendre, si se'ns permet el joc de paraules, **el fracàs «col·lectiu» més greu de la història bibliotecària del nostre país.** No s'ha estat capaç d'oferir a la ciutadania un únic punt de consulta de totes les col·leccions bibliogràfiques catalanes i lligar-lo a un servei de préstec interbibliotecari que garanteixi el moviment de documents per tot el país.

I el fracàs és tant professional com institucional. Tècnicament fa temps que és possible de fer un catàleg col·lectiu, amb independència dels programaris, de les diferents xarxes bibliotecàries. L'existència del format MARC o la incorporació dels protocols Z39.50 o de la ISO 2709 van en la línia de fer compatibles sistemes diferents a l'igual que el més recent OAI/PMH.

La tecnologia també donava altres possibilitats, com els catàlegs virtuals. Un bon exemple: el *Catàleg Col·lectiu de Catalunya* projecte impulsat per la Biblioteca de Catalunya[1] i definitivament abandonat en previsió de la imminència del catàleg col·lectiu físic.[2] Aquest projecte, malauradament no va acabar connectant dos dels catàlegs amb més registres a Catalunya, el CCUC i el de la Xarxa de Biblioteques Municipals de la Província de Barcelona. Certament no seria el 2008 l'eina ideal definitiva però hagués permès disposar si més no, d'un punt únic de consulta bibliogràfica a l'espera del catàleg col·lectiu.

Cal no oblidar que l'objectiu final no és el catàleg en sí, sinó la possibilitat que la ciutadania pugui accedir a aquests documents a través d'un Servei Nacional de Préstec o, en darrer terme, poder-hi accedir de forma presencial a la biblioteca dipositària. La majoria de les biblioteques ofereixen el servei de préstec interbibliotecari als seus usuaris a través dels serveis de les xarxes de les quals formen part, de manera que els préstecs «intraxarxes» resolen una part important de les necessitats dels seus usuaris.

Ni des del punt de vista del *Sistema de Lectura Pública de Catalunya* ni des del *Sistema Bibliotecari de Catalunya* la situació és tant bona: no es disposa d'un instrument bibliogràfic únic, coexisteixen carnets i els acords entre biblioteques de diferents xarxes es limiten a acords puntuals de préstec interbibliotecari o als serveis habituals de préstecs interbibliotecaris per institucions externes a les xarxes.

Com a botó de mostra de la necessitat d'articular un servei de préstec d'abast nacional citarem el cas de les biblioteques de presons, que accedeixen a documents d'altres xarxes gràcies a la implicació personal dels seus professionals, que recullen *in situ* el document on sigui i el porten a la seva biblioteca.

És responsabilitat de la Generalitat de Catalunya «reunir en un únic catàleg col·lectiu la referència bibliogràfica dels diferents fons de les biblioteques que integren el Sistema Bibliotecari de Catalunya […i] assegurar la possibilitat d'accés a la informació continguda en el catàleg col·lectiu». Com s'ha dit, s'ha d'entendre que formen part del Sistema Bibliotecari de Catalunya, la Biblioteca de Catalunya, el Sistema de Lectura Pública de Catalunya, les biblioteques universitàries, les escolars i les especialitzades. Cal afegir-hi totes aquelles altres biblioteques que es vulguin integrar a l'SBC tal com la llei preveu. La Generalitat, doncs, ha de promoure i garantir la col·laboració entre les diferents biblioteques per fer realitat el *Catàleg Col·lectiu* de l'SBC i l'accessibilitat al document.

1. Vinyet Panyella i Balcells, «La Biblioteca Nacional de Catalunya», *Boletín de la ANABAD*, vol. 50, núm. 3-4 (2000), p. 221-250.
2. Dolors Lamarca, Eugènia Serra, «Deu pinzellades de la història recent de la Biblioteca de Catalunya(1993-2007)», *Item*, núm. 46 (2007), p. 35-51.

Per localitzar la referència bibliogràfica de qualsevol document inclòs en les col·leccions de les biblioteques pertanyents a l'SBC, les biblioteques «s'han d'ajustar als reglaments i han d'adoptar les mesures tècniques necessàries per a fer possible l'intercanvi de la informació» (art. 6.3). Això no menysté la necessària autonomia de cada centre per regular l'accés als seus fons de cara a la preservació, conservació o garantia de disponibilitat per als propis usuaris dels centres.

En aquest sentit, els treballs fets a partir de l'Acord de govern van obrir camí en el sentit de –tal i com marca la llei 4/1993– crear el *Catalèg Col·lectiu* de l'SBC a partir del *Catàleg Col.lectiu de les Universitats de Catalunya* (CCUC) i del catàleg col·lectiu del del Sistema de Lectura Pública de Catalunya (SLPC).

En lectura pública, per exemple, **la inexistència d'un únic catàleg col·lectiu és paradigma de la falta d'entesa institucional** per tirar endavant el Sistema de Lectura Pública nacional, en cap cas incompatible amb el desenvolupament de xarxes municipals o supramunicipals. La conseqüència d'aquesta situació és que una persona que visqui a Lleida i sigui usuària d'aquesta biblioteca, si es desplaça a Barcelona i esdevé lector de les biblioteques d'aquesta ciutat, i estiueja a Roses, on també frueix del servei de préstec de la biblioteca municipal… ha de dur a la cartera fins a tres carnets de «biblioteca pública». A aquests carnets, s'hi poden sumar els carnets de la biblioteca universitària corresponent i el de la Biblioteca de Catalunya, si és el cas. En paral·lel, aquest mateix usuari pot ésser atès a qualsevol centre sanitari d'aquestes tres poblacions amb una única targeta sanitària i si canvia de domicili el seu expedient mèdic automàticament viatjarà al nou centre d'atenció mèdica. Hi ha sistema sanitari, però, en canvi no tenim vertebrat un sistema bibliotecari a inicis de l'any 2008.

La Direcció General de Cooperació Cultural del Departament de Cultura i Mitjans de Comunicació vol proposar a les administracions implicades un acord per al reconeixement de carnets com a pas previ i transitori a l'existència del catàleg col·lectiu de lectura pública. Són les administracions les que han de vetllar per superar situacions paralitzadores i de mal servei a la ciutadania.

En contraposició, és conegut que la situació en les biblioteques universitàries és millor i que ja fa temps que es disposa del CCUC. A aquest catàleg s'hi han sumat catàlegs com el de la Biblioteca de Catalunya, el d'algunes biblioteques especialitzades de la Generalitat i el d'institucions culturals diverses. L'accés final al document és igualment garantit a través d'un servei fix de valises. Aquest servei queda reforçat pel que s'anomena préstec *in situ*, servei que tot i limitat a professorat, personal d'administració i serveis i estudiants de tercer cicle de les universitats catalanes, permet que hom es desplaci a qualsevol biblioteca universitària catalana i prengui en préstec els documents que necessiti amb el carnet de la seva institució.

Arribats a aquest punt, i davant de la imminència de l'entrada en marxa dels nous sistemes de gestió, pensem que cal obrir el debat de quin ha de ser el model de catàleg col·lectiu de l'SBC i com s'hi arribarà.

Certament, el catàleg col·lectiu ha de partir de la consideració dels dos catàlegs més grans existents avui a Catalunya. El CCUC i el *Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública* (aquest darrer, com hem esmentat, en fase de construcció) han de ser l'embrió del futur *Catàleg Col.lectiu de Catalunya*, del catàleg de totes les biblioteques membres del Sistema Bibliotecari de Catalunya (això inclou les especialitzades, les escolars, les biblioteques de presons i totes aquelles que vulguin formar-ne part).

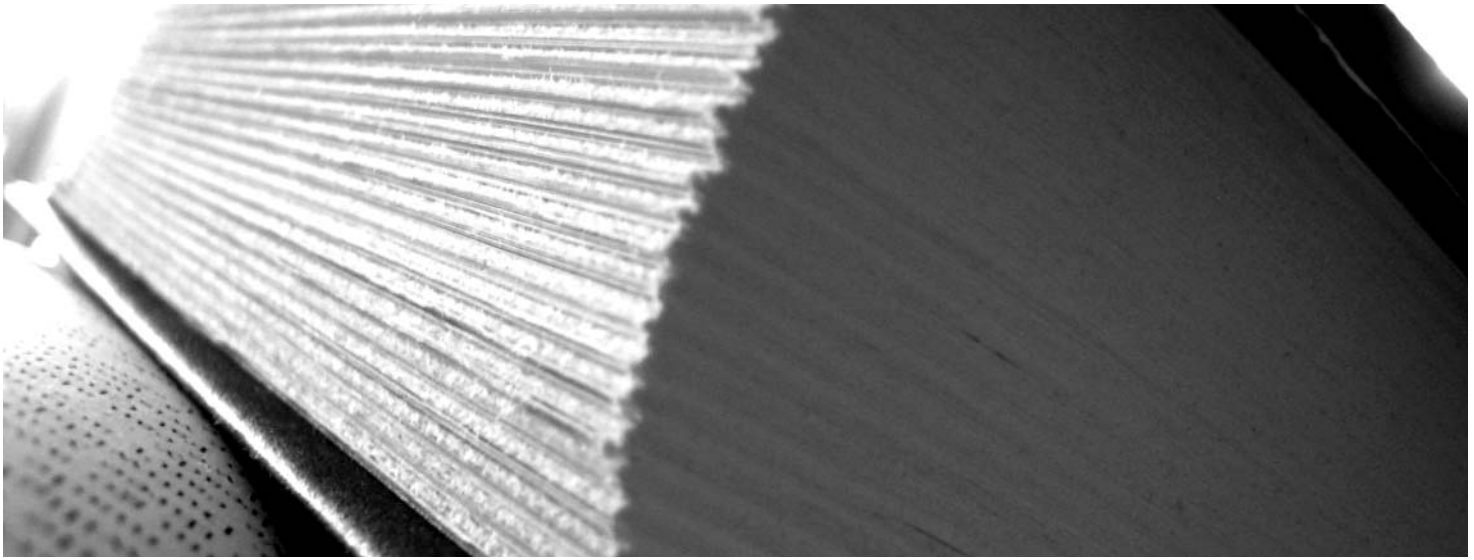
El Sistema Bibliotecari de Catalunya, necessita, doncs, un model teòric de catàleg col·lectiu que s'adapti a la diversitat de necessitats, les possibilitats econòmiques i les diferents opcions tecnològiques dels centres. Igualment cal preveure la incorporació de la totalitat de les biblioteques de l'SBC amb independència del sistema de gestió bibliotecària que aquestes emprin; la gestió del servei de préstec interbibliotecari; la gestió comuna d'usuaris, etc.

En la línia dels treballs iniciats l'any 2004, i en la línia també de la situació que descrivim, la Direcció General de Cooperació Cultural del DCMC té previst de crear una Comissió Tècnica per a la Gestió del Catàleg Col·lectiu de l'SBC. Aquesta comissió, constituïda per representants de les biblioteques de l'SBC, serà l'encarregada de la definició del projecte definitiu de catàleg col·lectiu. Paral·lelament, la Subdirecció General de Biblioteques del DCMC també ha iniciat els passos necessaris per construir el *Catàleg Col·lectiu de la Lectura Pública*.

5. Un *sistema* de *xarxes*

Assumim que existeixen diferències formals entre *sistema* i *xarxa* i seguint Rodríguez en la descripció dels diferents nivells d'organització de les biblioteques: «un sistema és un conjunt de serveis i/o biblioteques obligatòriament integrats en una unitat jeràrquica, la qual es forma per la voluntat política d'una administració que té la competència d'oferir serveis bibliotecaris en un àmbir greogràfic concret (...) mentre que una xarxa és el conjunt de biblioteques «iguals» (...) que, en unir-se per cooperar, creen una institució superior per a donar-se suport mutu».[3]

3. Concepción Rodríguez Parada, «Catalunya o la república de les biblioteques: de l'estat natural a la cooperació», *Item*, núm. 46 (2007), p. 7-33.



Fer *xarxa* o fer *sistema* no hauria de ser el mateix encara que la història de la paraula *xarxa* en relació, per exemple, amb les biblioteques públiques al nostre país, desmenteixi aquesta asseveració. Coincidim amb la visió de Selgas y Armario:[4] «Al hablar de redes de bibliotecas se suele hablar de estructuras más igualitarias, menos jerárquicas y formalizadas que los sistemas [pero] en el caso de las bibliotecas públicas, al menos en nuestro país, el panorama es algo diferente. En prácticamente todos los casos, lo que se denomina red de bibliotecas suele ser una estructura impuesta y organizada desde arriba…».

L'Acord de govern volia «fomentar l'agrupació de les biblioteques de Catalunya en xarxes i afavorir el treball cooperatiu entre elles». Encara avui, cal avançar en el disseny de marcs teòrics de col·laboració, que redimensionin el paper de cadascú i defugin esterotips que porten dècades sense ser qüestionats. Quin hagi de ser el valor d'unió entre una biblioteca i la seva xarxa és un tema que cada xarxa haurà de discutir, més quan les formes de cooperació poden ser moltes.[5] Com a principi bàsic, creiem en la màxima autonomia per al centre (especialment en allò que fa referència a la política d'adquisicions, serveis, estratègia digital, etc.), mentre que la xarxa hauria de prestar el màxim de serveis centralitzats que deslliurin les biblioteques de tasques purament tècniques, mecàniques o costoses de realitzar de forma aïllada. El poder de decisió final ha de ser sempre en mans de la biblioteca.

Les biblioteques universitàries segurament han trobat un model afortunat en la formació d'un consorci. **El Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya és un exemple de cooperació entre biblioteques** que ha propiciat el desenvolupament de projectes i serveis d'interès per als seus consorciats. En els darrers anys, potser fins i tot ha fet feines substitutòries d'altres administracions, obrint part del seu ventall de serveis a altres biblioteques externes al món universitari i integrant els seus fons al CCUC.

Pel que fa a les biblioteques públiques de Catalunya, és obligada la implicació de les diferents administracions en la gestió de les biblioteques públiques catalanes i l'assumpció estricte de les competències que el marc atorga a cada administració, ni més ni menys. Cal cooperar amb lleialtat per fer convergir la multiplicitat de situacions locals, especificitats territorials i institucionals, en un únic sistema de Lectura Pública. I aquesta convergència passa, necessàriament, per aprofundir i fer realitat la municipalització de les biblioteques.

Segurament l'existència de diferents xarxes de biblioteques municipals treballant en un únic sistema no es visualitza prou bé. Fins i tot darrerament s'ha publicat que la denominació Biblioteques Públiques de Catalunya correspon exclusivament a l'antiga «*xarxa*» de biblioteques de la Generalitat,[6] quan en realitat aquesta denominació pretèn ser la «*marca*» d'identificació de

4. Joaquín Selgas, Fernando Armario, «Sistemas y redes de bibliotecas públicas en España» [En línia]. En: *Las Bibliotecas públicas en España. Una realidad abierta* (Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez: Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, 2001), <http://www.bibliotecaspublicas.info/bp/bp03.htm>.
5. Lluís M. Anglada i de Ferrer, «Colaboraciones y alianzas: la inteligencia social aplicada a las bibliotecas universitarias», *Anales de documentación*, vol. 9, p.7-15.
6. Concepción Rodríguez Parada, *op. cit.*

qualsevol biblioteca pública municipal amb independència de la seva ubicació territorial o d'altres marques i xarxes en les quals pot estar inserida una biblioteca (Xarxa de Biblioteques de la UNESCO, Xarxa de Biblioteques de Terrassa, Consorci de Biblioteques de Barcelona, Biblioteques Municipals de Girona, etc.).

Pel marc legal vigent i en l'esperit de l'Acord, cal treballar les *xarxes* de biblioteques públiques. A banda de les xarxes estrictament municipals, es poden fomentar xarxes de biblioteques per interessos comuns (per què no participar en xarxes temàtiques, com la «Xarxa de Biblioteques del Còmic»); per compartir experiències en entorn similars («Xarxa de Biblioteques de Ciutats Turístiques»); per millorar els serveis al ciutadà (quan hi haurà xarxes de biblioteques de diferents tipologies i d'una mateixa ciutat o territori metropolità?). A moltes poblacions de Catalunya hi coincideixen biblioteques públiques, universitàries i especialitzades, que comparteixen un mateix territori i un mateix nucli d'usuaris, especialment en aquelles poblacions mitjanes o petites (Vilanova i la Geltrú, Terrassa, Reus, Girona, Vic, etc.); no sembla difícil pensar en xarxes de ciutat on les biblioteques prestin serveis de manera cooperativa amb independència de la seva tipologia o del titular de l'equipament.

La Direcció General de Cooperació Cultural del DCMC vol treballar també per enfortir els llaços cooperatius entre les diferents biblioteques de les quals té la titularitat (Biblioteca de Catalunya) o la gestió (biblioteques provincials) i estendre aquesta xarxa a altres biblioteques catalanes d'interès patrimonial de manera similar a la relació que es vol establir, en el Pla de Museus de Catalunya, entre els museus nacionals catalans i els museus locals d'interès nacional. Entenem que en qüestions de conservació i difusió del patrimoni, coordinació de catàlegs i digitalització de fons, la Biblioteca de Catalunya ha de ser el referent per a totes les biblioteques públiques i patrimonials de Catalunya.

En aquest apartat no podem deixar de considerar una de les xarxes que requereix una atenció especial: la Xarxa de Biblioteques Especialitzades de la Generalitat (BEG). **Aquestes biblioteques són veritables joies de la corona de l'SBC** pel tipus d'informació que tracten i pel nivell de servei, malgrat la precarietat –esperem que conjuntural– de recursos d'algunes i la feblesa dels instruments cooperatius que les hauria de vertebrar. Podem sumar a aquestes biblioteques també les biblioteques de fons especialitzades d'institucions públiques –amb participació o no de la Generalitat–, com per exemple museus, centres d'art, etc.

Cal reconèixer la feina de la Biblioteca de Catalunya, que en aplicació de l'article 45.2 de la Llei de l'SBC ha donat visibilitat a un catàleg col·lectiu propi. Certament, una major coordinació de les BEG ha de passar necessàriament per una aposta institucional forta de la Generalitat per dotar-les d'una estructura en xarxa, pensant al mateix temps ja en les BEC (biblioteques especialitzades de Catalunya).

Cal donar solució definitiva a la integració del catàleg d'aquestes biblioteques al catàleg col·lectiu de l'SBC i estendre aquest servei a aquelles biblioteques especialitzades que, amb independència de la titularitat, es puguin considerar d'interès per a l'SBC. Cal poder parlar ja de les *biblioteques d'art* o de les *biblioteques musicals*. El DCMC i el Departament de la Vicepresidència tenen com a objectiu proposar una fórmula jurídica que doti aquestes biblioteques del suficient reconeixement institucional per a desenvolupar els objectius de millora que s'han fixat. És un dels temes prioritaris d'aquesta legislatura que s'haurà de resoldre de manera satisfactòria.

Una xarxa de biblioteques també poc visible és la de les biblioteques d'institucions penitenciàries. La seva connexió amb l'SBC és feble i fruit de l'esforç personal dels seus responsables. La Direcció General de Cooperació Cultural, a través de la Subdirecció General de Biblioteques, treballa amb el Departament de Justícia en la línia de connectar-les a l'SLPC, i d'aquí a l'SBC, i de facilitar-los també altres serveis de suport. També hi ha la intenció d'abordar la relació entre les diferents biblioteques del món sanitari, tant les que donen suport al personal tècnic com les que presten serveis al pacients.

Més complexa és la situació de la xarxa de biblioteques escolars. El gran nombre d'escoles existents a Catalunya no permet una solució ràpida, tot i que durant molts anys els professionals han fet propostes i han reclamat millores; la bibliografia sobre el tema és extensa.[7] El desplegament normatiu, en canvi, és escàs. **La recent constitució d'una comissió mixta entre el Departament d'Educació i el DCMC permet una dosi d'optimisme i l'esperança de trobar solucions als problemes més candents**, en especial el canvi del sistema *ePèrgam* per un altre sistema que permeti la connexió d'aquestes biblioteques al catàleg col·lectiu de l'SBC. Sense cap mena de dubte, aquesta connexió permetria reduir els esforços tècnics que actualment fan els docents. Igualment, l'accés d'aquestes biblioteques a serveis nacionals de l'SBC o del Sistema del Lectura Pública millorarà la prestació dels seus serveis i hauria de permetre abordar un ambiciós pla de biblioteques escolars.

7. Mònica Baró, Teresa Mañà, «Quinze anys de biblioteques escolars a Catalunya (1999-2007): crònica d'una altra oportunitat perduda», *Item*, núm. 46 (2007), p. 53-65.



6. Servei nacional de préstec interbibliotecari

L'Acord de govern també abordava la qüestió del préstec interbibliotecari entre xarxes de l'SBC. Actualment els acords de biblioteca a biblioteca funcionen, la majoria de biblioteques de Catalunya disposen de mecanismes per facilitar el préstec interbibliotecari a tercers.

Es tracta de fer que la més gran part de fons possible es posi a disposició de la ciutadania d'una forma fàcil i gratuïta. Certament és un tema delicat. El perill a ser «buidat» és un fantasma que sempre apareix. Entre xarxes i entre biblioteques. L'ajuntament A que dedica molts diners a la seva biblioteca pot tenir por a que les biblioteques d'altres poblacions properes li «buidin» la biblioteca. D'igual manera una biblioteca universitària pot veure amenaçat el servei al seu usuari natural pel fet de participar plenament en aquests tipus de programes. **La idea no ha de ser prestar tot a tothom sinó la de prestar el màxim a tothom sense posar en perill la qualitat de servei a l'usuari propi o natural.**

Sí que podem afirmar, però, que no sempre tots els documents d'una biblioteca estan essent utilitzats pels usuaris naturals d'aquella biblioteca. En la gestió de l'aigua, hi ha el concepte de *conques excedentàries,* si en sobra es pot compartir. Però per saber quanta informació «ens sobra» cal que disposem de millors estadístiques i millors sistemes de gestió d'indicadors. Sortosament, els nous programaris de biblioteques disposen de mòduls estadístics molt més potents que els que teníem fins ara.

Segurament no serà una qüestió fàcil de resoldre i caldrà parlarne molt i, en tot cas, preveure els mecanismes de compensació necessaris perquè totes les biblioteques puguin participar del servei sense patir cap perjudici.

7. La biblioteca digital de Catalunya

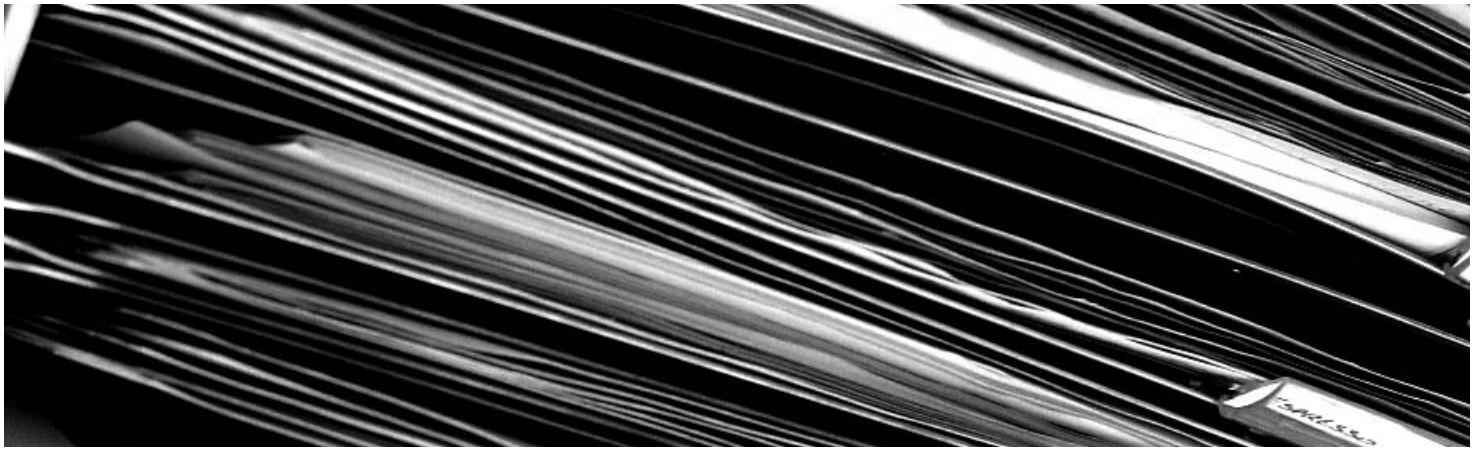
Els temps se'ns ha tirat a sobre. Internet fa molt de temps que ha deixat de ser una «nova tecnologia». A banda de totes les qüestions que cal encara resoldre, l'estratègia digital és un repte que ja és aquí, un repte per a l'SBC i per al conjunt del país.

La definició d'un model ideal de col·lecció digital per Catalunya és suggerent. Cal veure què entenem per *biblioteca* i què, per *digital*. Hi incloem o no la documentació de centres no bibliotecaris com arxius i museus? hi incloem només productes derivats de la digitalització del suport paper o també documents generats ja electrònicament o la subscripció de recursos electrònics?

Cada institució ha de tenir la seva pròpia política de recursos digitals. És un tema prou important com perquè s'evitin delegacions o negligències en l'establiment de línies d'actuacions al respecte. Un altre tema és la possibilitat de cooperació que el món digital possibilita (la centralització de compres a través d'acords cooperatius i l'intercanvi d'informació entre dipòsits electrònics esdevenen elements claus a l'hora de definir una política digital pròpia).

És sabut que la cultura catalana té una forta presència a Internet, de fet no és casualitat que l'ICANN (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) aprovés la creació del *domini.cat* per individualitzar les pàgines webs de la comunitat lingüística i cultural catalana a Internet.

Actualment, el vigor d'una llengua i d'una cultura passa també per tenir presència a Internet. Si *Google* (o altres cercadors d'Internet) no et troben, no existeixes. Jean-Noël Jeanneney, director de la Biblioteca Nacional de França (BNF) n'era conscient i va posar el crit al cel quan el 2004 cinc universitats anglosaxones van anunciar que col·laborarien amb *Google* per tal de digitalitzar



15 milions de documents de les esmentades universitats. Jeanneney hi va veure un augment de l«anglosaxonització» dels continguts de la xarxa en demèrit de la informació disponible en francès. L'aleshores president gal, Jacques Chirac, va proposar la idea de bastir una gran biblioteca europea per tal d'oferir al món el ric patrimoni bibliogràfic de les biblioteques nacionals europees.

Catalunya no pot quedar al marge del món digital. Certament existeixen, a casa nostra, projectes emblemàtics en marxa. El 2007, la Biblioteca de Catalunya anuncià el seu acord amb *Google* i altres biblioteques del país per sumar-se al projecte de digitalització d'aquesta empresa. Altres projectes de la mateixa BC, com *ARCA (Arxiu de Revistes antigues)* o PADICAT mostren el camí de la feina ben feta. També la Diputació de Barcelona, a través del seu Servei de Biblioteques, posa a disposició dels usuaris de la xarxa interessants documents electrònics mitjançant el *Fons local de publicacions periòdiques digitalitzades* i subscriu obres d'interès per a les biblioteques municipals a les quals dóna suport regional. Darrerament, l'Ajuntament de Lleida, l'Ajuntament de Girona i la Diputació de Girona també han establert els seus propis projectes de digitalització.

Des de l'àmbit científic, el Consorci de Biblioteques Universitàries de Catalunya lidera RECERCAT, un dipòsit digital que recull la producció científica de les universitats catalanes i que complementa els dipòsits institucionals propis de les universitats, com *UPCommons* de la Politècnica de Catalunya o el *Dipòsit Digital* de la Universitat de Barcelona i impulsa altres projectes de caire més nacional com són RACO i *Memòria Digital de Catalunya.* Aquests i altres projectes digitals, d'alguna forma i a falta de projectes impulsats des de les administracions corresponents, han ampliat el que seria el seu camp natural d'acció.

L'Administració de la Generalitat ha de reconèixer el valor d'aquests projectes, els ha de donar suport i els ha d'assumir com a propis, atorgant-los el lideratge institucional governamental corresponent i reconeixent els esforços realitzats fins al moment.

Altres institucions de Catalunya i de la resta dels Països Catalans també estan treballant en els seus plans de digitalització de continguts: el País Valencià promou *Bivaldi (Biblioteca Valenciana Digital)* i a Mallorca podem trobar la *Biblioteca Digital Científica de les Illes Balears*. Institucions d'altres àmbits com la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals o els arxius catalans treballen en el sentit d'oferir col·leccions de documents digitalitzats. No podem tampoc oblidar la *Biblioteca Virtual Joan Lluís Vives*, resultat de l'esforç cooperatiu de les universitats dels Països Catalans. Igualment, els museus catalans també estan preparant la seva sortida a Internet mitjançant diversos projectes, entre els quals hi ha la digitalització de les seves col·leccions. Entenem que el resultat de tot plegat és la Biblioteca Digital de Catalunya, o dit d'una altra manera, la Biblioteca Digital de Catalunya haurà de tenir en compte totes aquestes col·leccions. **La digitalització de la informació elimina les antigues classificacions, les antigues tipologies dels centres documentals.** Des del moment que un document el tenim en format digital, la seva ubicació, la seva procedència o el seu suport original deixen de ser definitoris. La responsabilitat és donar-lo a conèixer i fer-lo accessible. Un cop més, es tracta de sumar, sumar i sumar.

Tots aquests projectes ens donen una bona posició de sortida per afrontar els reptes de la societat de la informació i garantir la presència dels continguts catalans (en català) i de Catalunya (en altres llengües) a la xarxa.

Els governs del nostre entorn disposen ja de projectes de biblioteques digitals de referència: el Ministeri de Cultura espanyol promou la *Biblioteca Virtual del Patrimonio Bibliográfico*, la

Biblioteca Virtual de Prensa Histórica o la *Biblioteca Digital Hispánica*. L'Estat francès, desenvolupa *Gallica* i la Comissió Europea, *Europeanna*, la biblioteca digital europea.

Per la seva banda el DCMC, conjuntament amb la Secretaria de Telecomunicacions i Societat de la Informació, està treballant en la definició del Pla de Digitalització de Catalunya. Aquest pla que compta amb un grup d'assessors experts externs, pretén donar solució al repte digital a Catalunya mitjançant la redacció d'una sèrie de propostes que cal dur a terme de forma transversal i que han de ser assumides pel Govern de la Generalitat.

A escala estatal, el Govern de la Generalitat està representat a la Comisión Española sobre la Digitalización y la Accesibilidad en Línea del Material Cultural y la Conservación Digital (CEDALMAC) mitjançant el DCMC. En aquest òrgan es participa en les decisions que cal prendre a l'Estat espanyol al voltant de la digitalització i en previsió de l'estrena oficial d'*Europeanna*, la biblioteca digital europea, durant el darrer trimestre de 2008.

En l'àmbit de les seves competències, el DCMC promourà també una sèrie de polítiques de suport als projectes digitals catalans que permetin la garantia de l'accés a col·leccions digitals. Algunes línies de treball són:

· Inventari de col·leccions digitals d'accés públic.
· Cercador a col·leccions digitals de Catalunya.
· Accés a recursos electrònics (d'accés públic o mitjançant subscripció) a través del Sistema de Lectura Pública per a tota la ciutadania.
· Línia d'ajuts a la digitalització de continguts i foment de l'adopció d'estàndards d'interoperatibilitat.
· Pla de suport als dipòsits digitals d'interès nacional.

Aquestes accions, que s'integraran en l'esmentat Pla de Digitalització de Catalunya han de bastir l'anomenada *Biblioteca Digital de Catalunya* i se sumaran a les diferents línies de treballs encetades en el marc de l'SBC. Entenent, sempre, la necessitat de bastir ponts cap els centres de dipòsit cultural com els arxius, els museus, i altres actors del creixent món digital (televisions, editorials, etc.).

8. Cal una nova llei de biblioteques?

Passats quinze anys després de l'aprovació de la darrera llei de biblioteques segurament toca preguntar-se si és possible emprendre els projectes pendents en el marc legislatiu actual.

Que la llei actual comença a patir el pas dels anys és certament indiscutible. Molts dels seus aspectes, tanmateix, encara estan pendents de ser assolits. Ens falta un catàleg col·lectiu de lectura pública, un catàleg col·lectiu del Sistema Bibliotecari de Catalunya; resta pendent la vertebració d'algunes tipologies de biblioteques en xarxes (cas de les biblioteques especialitzades) o el desenvolupament d'algunes d'aquestes, com les escolars. La municipalització de les biblioteques públiques i la integració de les biblioteques a la dinàmica municipal no sempre és una realitat i la divisió de tasques entre serveis regionals i serveis nacionals de suport al Sistema de Lectura Pública no sempre és l'adequada.

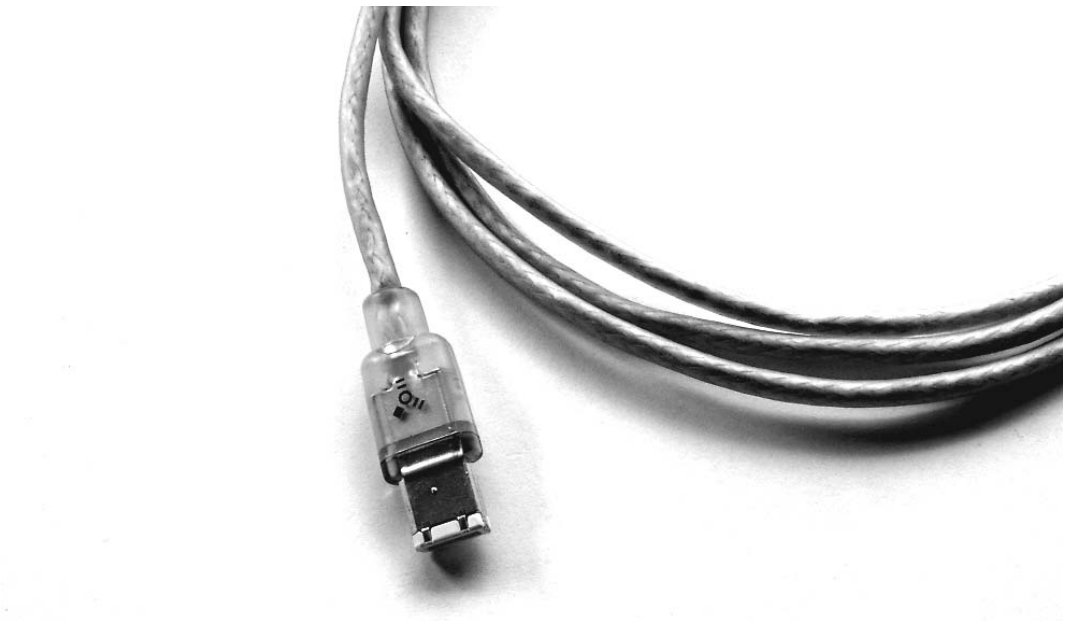
Es pot demanar la reforma de la llei per adequar-la al nou panorama professional, social o tecnològic o esgotar els mecanismes de l'actual llei per assolir els objectius pendents. Som partidaris d'aquesta via, atès que **modificar una llei de la qual no s'han desplegat aspectes importants del seu articulat és fer un flac favor a la nova llei.** L'incompliment d'alguns objectius bàsics previstos en la llei del 1993 no són el resultat d'un marc legal dolent, sinó la suma de molts factors, factors econòmics, tècnics (puntualment) i de voluntats. De fet, alguns professionals van opinar en el seu moment que la llei de 1993 no era necessària i que primer calia esgotar la llei de biblioteques del 1981.[8] El Col·legi de Bibliotecaris, de fet, compartia aquest parer i proposava una reforma de la llei de 1981.[9]

Tot i que l'Acord de Govern va finalitzar el 2007, cal recollir-ne el testimoni i prendre les mesures necessàries per acomplir els objectius que s'hi esmentaven.

Durant aquest legislatura creiem que és necessari assolir la creació dels instruments nacionals bàsics (catàleg col·lectiu, servei de préstec); impulsar el desenvolupament de les xarxes biblioteconòmiques; dur a terme les estratègies digitals necessàries i resituar el paper del DCMC, assumint en tot cas la responsabilitat i lideratge necessaris per treballar en aquells temes que li pertoquen.

La llei actual té febleses i cal reformar-la, no hi ha cap dubte. Ja al 1996 un interessant article sobre la qüestió[10] destacava el que entenem com una paradoxa de la llei: tot i anomenar-se «del Sistema Bibliotecari de Catalunya», del «sistema» amb prou feines si se'n parla (només dels elements que el constitueixen). No es desenvolupen ni estructures ni totes les responsabilitats. Creiem que es produeix, a més, un efecte de «coll d'ampolla» en relacionar les biblioteques universitàries i les especialitzades amb la resta de l'SBC només a través de la Biblioteca de Catalunya. Curiosament, en canvi no s'estableix cap relació formal entre el Sistema de Lectura Pública i la Biblioteca de Catalunya, model que trencaria definitivament la tradició de la nostra biblioteca nacional com a capçalera de les biblioteques públiques.

8. Monserrat Busquet i Duran, «La Llei 4/1993 i la biblioteca pública», *Item*, núm. 19 (1996), p. 11-16.
9. Assumpta Bailac i Puigdellívol, «La biblioteca pública a Catalunya», *L'Avenç*, núm. 236 (abril de 1999), p. 29-35.
10. Mercè Cabo i Rigol, Montserrat Espinós i Ferrer, Miriam Sort i Ticó, «Consideracions sobre la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya des d'una biblioteca universitària», *Item*, núm. 19 (1996), p. 33-38.



Un aspecte també a formular és la possibilitat de reforçar el Consell de Biblioteques, de manera que passi de ser un òrgan consultiu i assessor a ser un organisme que permeti dur a terme projectes de cooperació i coordinació, prenent com exemple, en certa manera i salvant les distàncies, el recentment creat Consejo de Cooperació Bibliotecària espanyol mitjançant el Reial Decret 1573/2007, i dotant-lo en tot cas de la possibilitat de crear comissions i grups de treballs tècnics.

Un sistema necessita d'una estructura mínima per ésser gestionat. Cal obrir el debat sobre quins nous elements necessita l'SBC per funcionar com un tot: una agència catalana de biblioteques? Un consorci de biblioteques catalanes? Una direcció general de biblioteques? En un escenari no gaire llunyà, i un cop s'hagi avançat en el compliment de l'actual llei, aquest debat es farà del tot necessari i caldrà incorporar-ho a una nova llei de biblioteques.

9. Conclusions finals

No és cap novetat afirmar que encara queda molt per fer pel que fa a l'estructuració de l'SBC. Catalunya ha canviat molt des de l'aprovació de la llei del 1993 i la seva estructura demogràfica i territorial ha sofert modificacions importants, augmenta la població, la varietat de necessitats, l'exigència de serveis integrals i de qualitat. Fent el paral·lelisme amb la xarxa de transport públic, la suma de bones xarxes de transport no és garantia per si sola d'un bon sistema de transport públic: cal coordinar tarifes, títols de transport, horaris, construir i compartir intercanviadors, reduir temps de transport, etc.

Certament hem de millorar algunes xarxes bibliotecàries –en alguns casos crear-les– i també hem de possibilitar la seva interconnexió de manera que l'usuari del sistema ho pugui ser de qual-



sevol xarxa si així ho necessita. És difícil posar tothom d'acord, certament, però també va ser molt dura –seguint el símil amb el transport- la negociació que va fer possible la integració tarifària a l'àrea metropolitana de Barcelona.

Les biblioteques escolars haurien de ser la base del sistema, tota la ciutadania hi podria tenir allí el primer contacte amb els documents i la informació (foment de la lectura i alfabetització en informació). En paral·lel, i seguint Portús,[11] la biblioteca pública «hauria de ser per al sistema bibliotecari allò que els ambulatoris i els serveis d'urgència són per al sistema sanitari: el mitjà per a resoldre la majoria de les consultes, la porta d'accés a instàncies més especialitzades». Qualsevol petició d'informació hauria de poder ser formulada des de qualsevol biblioteca pública i s'hauria d'obtenir resposta través dels mecanismes de cooperació de l'SBC. Les biblioteques especialitzades i les biblioteques universitàries –com les àrees especialitzades dels hospitals– donen respostes a aquelles necessitats que requereixen d'una bibliografia de base científica o tècnica, no només als usuaris naturals, sinó també als usuaris «derivats» i, finalment, la Biblioteca de Catalunya, que és la guia que ordena tècnicament i impulsa les polítiques que cal seguir per conservar i preservar el patrimoni, sigui en suport imprès o digital.

Segurament, ara mateix, el que tenim no encaixa ben bé ni de bon tros, amb l'esperit de la llei. Han faltat recursos i ha faltat també, diguem-ho, lideratge institucional. En certa manera, no ens podem permetre d'endarrerir gaire més el cop de timó, el redreçament, en l'orientació de les funcions i objectius del que necessitem que sigui el Sistema Bibliotecari de Catalunya. Cal la visió global que propiciï l'acció a escala local.

Com fer-ho no sempre és només problema de diners; cal ambició, compromís, lleialtat institucional, lideratge i voluntat.

Aquests dies en els quals assistim –una vegada més– al gran debat sobre el model educatiu del país, hauríem de reflexionar també sobre la responsabilitat social i corporativa que tenim no nomes com a bibliotecaris sinó també com a agents i peces del Sistema Bibliotecari de Catalunya. Les biblioteques són un capital essencial que pot contribuir a millorar i rendibilitzar els processos d'aprenentatge tant en l'ensenyament reglat, en el formal, com en l'informal. Podem ser els catalitzador de la transformació de la informació en coneixement.

Serem capaços, entre tots i cadascú des del seu àmbit concret, d'afrontar i donar resposta als diferents reptes que, com aquest de l'educació i de la societat del coneixement, tenim sobre la taula?

11. M. Dolors Portús i Vinyeta, «Les biblioteques públiques i el Mapa de la Lectura Pública», *Item*, núm. 19 (1996), p. 21-25.

Bibliografia

Anglada i de Ferrer, Lluís M. «Colaboraciones y alianzas: la inteligencia social aplicada a las bibliotecas universitarias». *Anales de documentación*, vol. 9 (2006), p. 7-15.

Bailac i Puigdellívol, Assumpta. «La biblioteca pública a Catalunya», núm. 235 (abril de 1999), p. 29-35.

Baró, Mònica; Mañà, Teresa. «Quinze anys de biblioteques escolars a Catalunya (1999-2007): crònica d'una altra oportunitat perduda». *Item*, núm. 46 (2007), p. 53-65.

Bretos, M. Teresa; Carbonell, Francesca. «Sistema bibliotecari: una llei per a cada país?». *Item*, núm. 19 (1996), p. 39-55.

Busquet i Duran, Montserrat. «La Llei 4/1993 i la biblioteca pública». *Item*, núm. 19 (1996), p. 11-16.

Cabo i Rigol, Mercè; Espinós i Ferrer, Montserrat; Sort i Ticó, Miriam. «Consideracions sobre la Llei del sistema bibliotecari de Catalunya des d'una biblioteca universitària». *Item*, núm. 19 (1996), p. 33-38.

Declaració en favor del dret a la lectura i a la informació públiques per als ciutadans de Catalunya. Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya
<http://www.raco.cat/index.php/Item/search/titles?searchPage=4>.

Hormia-Poutanen, Kristiina; XENIDOU-DERVOU, Claudine; Kupryte, Rima [*et al.*]. «Consortia in Europe: describing the various solutions through four country examples». *Library Trends*, vol. 54, núm. 3 (2006), p. 359-381.

Lamarca, Dolors; Serra, Eugènia. «Deu pinzellades de la història recent de la Biblioteca de Catalunya (1993-2007)». *Item*, núm. 46 (2007), p. 35-51.

Ortega, José. «Suomi (Finlandia): impresiones de un viaje». *TK*, 11-12 (2001).

Pacte del Tinell.
<http://www.lafactoriaweb.com/articulos/tinell/tinell-cat.pdf>.

Panyella i Balcells, Vinyet. «La Biblioteca Nacional de Cataluña». *Boletín de la ANABAD*, vol. 50, núm. 3-4 (2000), p. 221-250.

Peón Pérez, Jaime L. «El reglamento de Bibliotecas Públicas del Estado y del sistema Español de Bibliotecas». *Documentación de las ciencias de la información*, vol. 14 (1991), p. 87-94.

Portús i Vinyeta, M. Dolors. «Les biblioteques públiques i el Mapa de la Lectura Pública». *Item*, núm. 19 (1996), p. 21-25.

Quintana de Uña, María José. «El sistema bibliotecario danés en el año 2000». *TK*, 9 (2000).

Rodríguez-Parada, Concepción. «Catalunya o la república de les biblioteques: de l'estat natural a la cooperació». *Item*, núm. 46 (2007), p. 7-33.

Selgas, Joaquín; Armario, Fernando. «Sistemas y redes de bibliotecas públicas en España» [en línia]. En: *Las Bibliotecas públicas en España. Una realidad abierta*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez: Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, 2001.
<http://www.bibliotecaspublicas.info/bp/bp03.htm>.

